

Η ΒΑΡΥΤΙΝΗ ΤΗΣ ΜΗΛΟΥ

Λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τινων ἄρθρων τοῦ ἐπιτίμου καθηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Κ. Μητσοπούλου¹, ἀνεκοίνωσα διὰ τῆς «Ἐστίας»² σκέψεις μου τινὰς περὶ τῆς βαρυτίνης, τοῦ ὀρυκτοῦ τούτου προϊόντος τῆς Μήλου, ὅπερ πρὸ εἰκοσαετίας εἶχε προκαλέσει τόσον θόρυβον, ἕνεκα τῆς ὑπὸ τινων καὶ μάλιστα ξένων ἐκφρασεύσεως γνάμης, ὅτι ἀντεπροσώπευε θησαυρὸν ἄνω τοῦ δισεκατομμυρίου.

Εἰς τὸ σύντομον τοῦτο δημοσίευμα ἐδόθη ἐν εἶδος ἀπαντήσεως, ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «Ἐπιστημονικὴν Ἠχώ»³, χωρὶς νὰ φέρῃ ὅμως τὴν ὑπογραφήν τοῦ συντάξαντος αὐτήν⁴ ἂν καὶ ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους ἡ περαιτέρω συζήτησις δὲν εἶνε ὑποχρεωτική, ἐν τούτοις δὲν θεωρῶ περιττὸν νὰ δώσω πληρεστέρας τινὰς ἐξηγήσεις ἐπὶ τῶν γνώσεών μας περὶ τοῦ ἐν λόγῳ μεταλλεύματος, χάριν τοῦ κοινῷ ἐνδιαφέροντος, ὅπερ προκαλεῖ τοῦτο, ἐξηγήσεις, αἵτινες ὑποστηρίζουν τελείως τὰς ἤδη ἐκφρασθείσας σκέψεις μου.

Κατὰ πρῶτον παρατηρῶ, ὅτι τὸ γραφέν, ὅτι ἐξέδωκα καταδικαστικὴν ἀπόφασιν κατὰ τοῦ πλοῦτου τῆς βαρυτίνης διὰ νὰ ἐκμηδενίσω τὰς ἐλπίδας τοῦ ἑλληνικοῦ δημοσίου δὲν εἶνε ἀληθές· οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ ὑποστηρίξω τοιοῦτόν τι· εἶνε γνωστόν ἄλλως τε, ὅτι καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη ἐκ τῶν εἰς Μῆλον ἀποσταλέντων μηχανικῶν πρὸς μελέτην τῆς βαρυτίνης, οἵτινες εἶδον καὶ ἐμελέτησαν τὰ πράγματα ἐπισταμένως καὶ ἄνευ φαντασιοπληξιών, παρέχουν ἐλπίδας περὶ τῆς ἐπιτυχίας μιᾶς ἐκμεταλλεύσεως ἐπιμελοῦς καὶ προσεκτικῆς, ὑπὸ τὰς τότε συνθήκας. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐτόνισα καὶ εἰς τὸν ὁποῖον οὐδεμία ἀντίρρησης δύναται νὰ ὑπάρχη, εἶναι ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀρχίσωμεν πάλιν νὰ ἐξυμνοῦμεν μὲ ἀερολόγους λέξεις τὰ τυχὸν ὑπάρχοντα ἑκατομμύρια, ἀφοῦ δὲν ἔχομεν ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς φύσεως τοῦ μεταλλεύματος τούτου καὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας.

Ἀνάλογόν τι εἶχε συμβῆ προκειμένου περὶ τοῦ μεταλλείου τῶν Χαλάρων· καὶ τότε ὑπεστηρίχθη, ὅτι εἰς τὰ Χάλαρα εὗρισκοντο μεταλλεύματα, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ἀνήρχετο

εἰς διακόσια καὶ πλέον ἑκατομμύρια· ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες ἠσυχολήθησαν σοβαρῶς μὲ τὴν μελέτην τοῦ μεταλλείου τούτου, γνωρίζουν τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ ὑπερικήσουν, ὅπως καταστήσουν δεκτὰ τὰ πορίσματα τῆς μελέτης τῶν καὶ αἱ δυσκολαὶ αὗται ἦτο φυσικὸν νὰ παρουσιασθοῦν μετὰ τὸ ἐν λόγῳ δημοσίευμα, ἀφοῦ, ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἐν αὐτῷ ὑποστηριζόμενα, ἡ ἐπισταμένη ἔρευνα εἶχεν ἀποδείξει, ὅτι καὶ ὑπὸ τὰς εὐνοϊκοτέρας συνθήκας ἡ ποσότης τοῦ ἐν Χαλάραις μεταλλεύματος δὲν ἦδύνατο νὰ ὑπερβαίῃ τοὺς 300,000 τόνων, ἀκαθαρίστου ἀξίας 16-18 δρ. κατὰ τόννον.

Προκειμένου ὅμως περὶ τῆς βαρυτίνης, καὶ ἄλλοτε δυστυχῶς ὑπεστηρίχθησαν παρόμοιαι φαντασιοπληξίαι· ὁ κ. Gobantz π. χ., τὸν ὁποῖον ἡ Κυβέρνησις εἶχεν ἀποστείλῃ πρὸ εἰκοσαετίας πρὸς μελέτην τῆς βαρυτίνης καὶ ὁ ὁποῖος ἐξέτελεσε μάλιστα καὶ δοκιμαστικὰς ἐρεῦνας, ἀνερχομένας εἰς πολλὰς δεκάδας χιλιάδων δραχμῶν εἰς βάρος τοῦ δημοσίου, διεβεβαίωσε τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι ἡ ἀξία τῶν μεταλλευμάτων τούτων ἀνέρχεται εἰς 1.281.250.000· ὁ μηχανικὸς οὗτος ἐθεώρησε τὴν βαρυτίνην ὡς τὸν ἄριστον θησαυρὸν, τὸν ὁποῖον ἀφήκων οἱ ἀρχαῖοι θεοὶ εἰς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας! Θέλομεν εἶδει κατωτέρω μετὰ πόσης πληρέστατα δικαιολογημένης ἐπιφυλακτικότητος, διετύπωσαν τὰς σκέψεις τῶν ἄλλοι μηχανικοῦ, ὡς λ. χ. οἱ Th. Huffner, Σ. Παπαβασιλείου κ. ἄ.

Ὑπεστήριξα τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ὀρυκτολογικὴ φύσις τῆς βαρυτίνης δὲν μᾶς εἶναι ἀκόμη καθ' ὅλα τὰ σημεῖα αὐτῆς ἀκριβῶς γνωστή, ἀφοῦ δὲν ἔχομεν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῶν γενετικῶν συνθηκῶν τῆς· τὴν γνώμην μόνυ ταύτην ἐνόμισαν, ὅτι ἔπρεπε νὰ χαρακτηρίσουν ὡς ἀβάσιμον.

Καθ' ὅσον δύναται νὰ συναγάγῃ τις ἐκ τῶν ἀκριβῶν παρατηρήσεων τῶν Α. Κορδέλλα⁵ καὶ Σ. Παπαβασιλείου⁶, ἡ βαρυτίνη πρέπει νὰ ὀρισθῆ ὡς ἐξῆς: πρόκειται περὶ πετρωμάτων πυριγενῶν (ἀνδεσιτῶν ἢ λιπαριτῶν) εὐρισκομένων εἰς διάφορα στάδια μιᾶς μεταμορφώσεως, ἣτις αἰτίαν ἔχει πιθανώτατα ὑδροχημικὴν μεταλλοῦχον ἐπίδρασιν· αἱ μάζαι, αἵτινες γεννῶνται ἐκ τῶν διαφόρων τούτων σταδίων τῆς μεταμορφώσεως καὶ αἵτινες εἶναι μεμιγμέναι μετὰ τῶν διαφόρων μορφῶν τοῦ διοξειδίου

1. Ἐφημερίς «Ἀθῆναι» 8 καὶ 9 Φεβρουαρίου 1911.

2. 10 Φεβρουαρίου 1911.

3. Ἔτος 5ον, 1911, σ. 21.

4. Ἡ ἀπάντησις ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Παπανικολάου, ἄλλως ἀξιοτίμου κυρίου, μὴ εἰδικοῦ ὅμως εἰς ζητήματα, ὅπως τὸ προκειμένον.

5. Ὑπόμνημα περὶ τῶν ὀρυκτῶν τοῦ ἀργύρου τῆς Μήλου κλπ. Ἀθῆναι 1892.—Ὁ μεταλλευτικὸς πλοῦτος καὶ αἱ ἄλκυαι τῆς Ἑλλάδος. Ἀθῆναι, 1902, σ. 87.

6. Ὑπόμνημα περὶ τῆς μεταλλευτικῆς σημασίας τῶν μεταλλευμάτων ἀργύρου τῆς Μήλου. Ἐκθέσεις πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν. Ἀθῆναι, 1893, σ. 44.

τοῦ πυριτίου, ἰδίως δὲ αἱ τοῦ τελευταίου σταδίου, ἀργιλλοῦχοι κατὰ τὸ πλεῖστον, περιέχουν κρυστάλλους ἢ μικροκρυσταλλικὰ συσσωματώματα βαρύτου, συνήθως δὲ καὶ ἄργυρον, εἰς ποσότητος, αἱ ὁποῖαι κυμαίνονται μεταξύ μεγάλων ὀρίων, ἀπὸ 20 μέχρι 2000 γρ καὶ ἄνω κατὰ τόννον· δυστυχῶς τὰ σχετικῶς πλούσια μέρη φαίνεται, ὅτι σχηματίζουν σπάνια καὶ ἀκανόνιστα ὑπενωθεύματα ἐντὸς ἐκτάσεων, αἵτινες ἐγκλείουν τοιαύτην ποσότητα ἀργύρου, ὥστε οὔτε λόγος δύναται νὰ γείνη κἄν περὶ ἐκμεταλλεύσεως αἱ ἐκτάσεις αὗται εὐρίσκονται εἰς πολλὰ μέρη τῆς νήσου Μήλου καὶ τῶν παρακειμένων νήσων, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν (Μιροβίλια) ἐγκλείουν πράγματι ποσότητα βεβαιουμένην ἄνω τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου τόννων. Αἱ μεταμορφωθεῖσαι κοῖται εὐρίσκονται μετ' ἄλλων πετρωμάτων μὴ ὑποστάντων τοιαύτην μεταμόρφωσιν, ἢ σχέσις ὁμοῦ μεταξὺ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν δὲν φαίνεται ἀκόμη τελείως γνωστῇ· ἔκεινο τὸ ὁποῖον εἶναι ἰδιαιτέρως οὐσιώδες διὰ τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἀργυρούχων τούτων κοιτασμάτων, εἶναι ἢ παρουσία πολλαχοῦ ἐντὸς αὐτῶν φλεβιδίων ἐκ θειούχων ἐνώσεων μολύβδου, ψευδαργύρου καὶ ἄλλων μετάλλων, ἅτινα ὀρυκτὰ εὐρίσκονται ἐνίοτε καὶ ἐντὸς τῆς βαρυτίνης.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν μορφὴν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ὁ ἄργυρος ἐν τῇ βαρυτίνῃ, ἢ ὀρυκτολογικῇ ἐξετάσει καθὼς καὶ αἱ χημικαὶ ἀναλύσεις ἔδειξαν ποιοτικῶς, ὅτι ἀλλοῦ μὲν πρόκειται περὶ θειούχου ἐνώσεως (ἀργυρίτου), ἀλλοῦ δὲ πάλιν περὶ χλωριούχου (κεραργυρίτου) ποσοτικῶς, δηληδὴ ποία ἐκ τῶν δύο μορφῶν εἶναι ἢ συνηθεστέρα, δὲν γνωρίζομεν καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἴπωμεν ποῖος τρόπος ἐξαγωγῆς (ἐκκαμινεύσεως) θὰ χρησιμοποιηθῇ κατ' ἐξοχὴν¹, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον βα-

1. Οἱ διάφοροι ἀποσταλέντες εἰς Μῆλον μηχανικοὶ ὑπέδειξαν, καθὼς ἔγραφον ἀλλαγῶν, τοὺς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (1893) εἰς ἄλλα μέρη ἐφαρμοζομένους τρόπους ἐξαγωγῆς τοῦ ἀργύρου εἰς παρομοίαις περιστάσεσι· καὶ δι' αὐτῆς ἀκόμη τῆς μεθόδου, περὶ τῆς ὁποίας γίνεται πολὺς λόγος εἰς τὴν πρὸς ἐμὲ ἀπάντησιν, ἐγένοντο πειράματα ὑπὸ τοῦ Α. Κορδέλλα, μὴ περιορισθέντος εἰς τὴν διὰ χλωριούχου νατρίου διάλυσιν, ἀλλ' ἐφαρμόσαντος καὶ τὴν δι' ὑποθειώδους νατρίου ('Ὁ μεταλλευτικὸς πλοῦτος κλπ. τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι, 1909, σ. 90). Ὅπως πολὺ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ κ. Κ. Μητσόπουλος, ἐν ἡ περιπτώσει ὁ ἄργυρος εὐρεθῆ ὡς χλωριούχος, ἢ χλωριωτικῆ φρούξις θὰ εἶναι περιττῇ. Ὅσον ἀφορᾷ ὁμοῦ τὴν μέθοδον τοῦ Bitsanszky, ἢ ὁποία, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἰδίου τοῦλάχιστον, δίδει τὴν ἐλαχίστην ἀπόλειαν κατὰ τὴν ἐκκαμίνευσιν, καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἐπαναλαμβάνοντο τὰ δι' αὐτῆς πειράματα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει πρέπει εἰδικὸς μεταλλοργὸς νὰ ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα, ἐὰν μὴ τυχόν εἶναι ἢ σήμερον γνωστῇ ἄλλη τις μέθοδος, εἴτε ἠλεκτρολυτικῇ εἴτε καθαρώς χημικῇ, ἢ ὁποία θὰ ἰδύνατο νὰ δώσῃ πλέον συμφέροντα ἀποτελέσματα.

ρύνει, καθὼς εἶναι φανερόν, ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐν γένει ἐκτιμήσεως τῶν βαρυτινούχων μαζῶν².

Ἄλλ' ἔκεινο τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνάγκη νὰ τοινοσθῇ, ἀφοῦ ὁ συντάξας τὴν ἐν λόγῳ ἀπάντησιν δὲν φαίνεται νὰ τὸ θεωρῇ οὐσιώδες, εἶναι τὸ ἐξῆς· τὸ ὅτι διὰ χημικῶν τινῶν ἀναλύσεων ἐγνώσθη ἢ περιεκτικότης τῆς βαρυτίνης εἰς ἄργυρον καὶ ἐβεβαιώθη ὁ πλοῦτος δειγμάτων τινῶν, δὲν σημαίνει, ὅτι ἢ μεταλλειολογικῇ γνῶσις περὶ βαρυτίνης εἶναι πλήρης ἢ ὀρυκτολογικῇ καὶ μεταλλειολογικῇ μελέτῃ ἑνὸς μεταλλεύματος, ὑπὸ τὴν εὐρύτεραν τῆς ἔννοιαν, δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν γνῶσιν τῆς χημικῆς καὶ ὀρυκτολογικῆς συστάσεως ὀλίγων δειγμάτων· προϋποθέσει πάντοτε τὴν ἐπιτόπιον ἐπισταμένην ἔρευναν περὶ τοῦ τρόπου τῆς συνδέσεως τοῦ πρὸς ἐκμετάλλευσιν ὀρυκτοῦ μετὰ τῶν περίξ ἀγόνων ἢ πτωχῶν μαζῶν· καί, κυρίως εἰπεῖν, πᾶσα μεταλλευτικῇ ἐπιχειρήσις, οἰασδήποτε φύσεως, ἀρχεται ἐκ τῆς ὀρυκτολογικῆς ταύτης ἐξετάσεως ὑπὸ γενικωτέραν ἔννοιαν, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν προβαίνει τις εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν λοιπῶν οἰκονομικῶν ὄρων, τῶν τρόπων ἐκμεταλλεύσεως, μεταφορᾶς, ἐξαγωγῆς καὶ πωλήσεως.

Προκειμένου λοιπὸν περὶ τῆς ὀρυκτολογικῆς καὶ μεταλλειολογικῆς ἐξετάσεως τῆς βαρυτίνης, νομίζω, ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἐν τῇ πρὸς ἐμὲ ἀπάντησει ὑποστηριζόμενα, ὅτι αἱ γνώσεις μας εἶναι ἀτελεῖς, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τῶν σημερινῶν προόδων τῆς μεταλλειολογικῆς μελέτης· καὶ ἢ ἀτέλεια αὕτη δὲν ἔχει μόνον ἀπλῶς θεωρητικὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ τὰ μάλιστα πρακτικόν, διότι δὲν δυνάμεθα ἄλλως νὰ ὑποστηρίξωμεν πραγματικῶς, ὅτι ἢ βαρυτίνῃ ἀντιπροσωπεύει ἀξίαν ἑκατομμυρίων ὄλων.

Ἄλλὰ καὶ ἐὰν ὑποτεθῇ ἀκόμη, ὅτι μία τοιαύτη ἔρευνα γίνεται σήμερον (καὶ διὰ τὴν ἀνάγκην τοιαύτης εἶμαι πληρέστατα σύμφωνος μετὰ τοῦ ἐπιτίμου καθηγητοῦ κ. Κ. Μητσόπουλου), πάλιν ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ προκειμένου μεταλλεύματος καὶ ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ βεβαιώσῃ τις ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι θὰ δώσῃ ἀσφαλῆ συμπεράσματα· τοῦναντίον μάλιστα, αἱ ἔρευναί τῶν δύο ἀξιοπύτων μηχανικῶν, τῶν Th. Huffner καὶ Σ. Παπαβασιλείου δεικνύουν, ὅτι κανεὶς βέβαιος ὑπολογισμὸς δὲν δύναται νὰ γείνη ἐκ τῶν προτέρων προκειμένου περὶ τῆς βαρυτίνης· ἢ περιεκτικότης εἰς ἄργυρον εἶναι συνήθως μικρά, τὰ δὲ

2. Παρατηρῶ ἐνταῦθα εὐχαρίστως, ὅτι ἐν τῷ ἄρθρῳ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἠχοῦς· ἐκτίθενται, ὅπως ὑπέδειξα, τὰ τῆς στοποποιήσεως τῆς παρουσίας τοῦ χλωριούχου ἀργύρου ἐν τῇ βαρυτίνῃ.

πλούσια μέρη σπάνια και άκανόνιστα, όπως ανεπτυχθή άνωτέρω τί θά συμβῆ εἰς βαθύτερα στρώματα δὲν δύναται νὰ προΐδῃ τις, ἀφοῦ αἱ γενετικά συνθῆκαι δὲν εἶναι γνωσταί. Τὰ γεγονότα ταῦτα δεικνύουν, ὅτι δὲν πρόκειται ἐν ταῦθα περὶ ἐκμεταλλεύσιμου ὕλης, τὴν ὁποῖαν δύναται μία κυβέρνησις νὰ ἐκμεταλλεῖται, ἀποκόπτουσα τὰ τεμάχια καὶ πωλοῦσα αὐτά. ὅπως τοῦτο γίνεται π. χ. προκειμένου περὶ τῆς σύριδος ἢ προκειμένη ἐκμετάλλευσις παρουσιάζει ἐξαιρετικὰς δυσκολίας ἀπὸ μεταλλειολογικῆς ἀπόψεως.

Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ διακανονισμοῦ ἐν γένει τῆς ἐκμεταλλεύσεως, δὲν πρέπει νὰ παρίδῃ τις καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα, ἅτινα ὑποδεικνύει ἤδη ὁ Th. Huffner καὶ ταῦτα εἶναι, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῶν περισσοτέρων κοιτασμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπογείας ἐκμεταλλεύσεως, ἴσως τῶν πλουσιωτέρων ἐξ αὐτῶν, αἵτινες συνθῆκαι θά ἐπιβαρύνουν ἐν πάσῃ περιπτώσει τὴν τιμὴν τοῦ μεταλλεύματος.

Οἱ λόγοι οὗτοι, ἰδίως ὅμως ἡ ἀπατηλὴ φύσις τοῦ μεταλλεύματος, ἠνάγκασαν τὸν Th. Huffner νὰ ὑποδείξῃ τὰ ἐξῆς: «ἀλλ' ἴνα ἀποτρέψωμεν ἀπὸ ὑπερβολικῶν ἐλπίδων, ὁριτῶς παρατηρεῖτον, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν μεγάλα κέρδη ἐκ τῆς προταθείσης ἐκμεταλλεύσεως, καθ' ὅσον αἱ μέλλουσαι νὰ ἐξορυχθῶσι μάζαι δὲν ἔχουσι μεγάλην ἀργύρου περιεκτικότητα. . .». Ὅπως ἐννοηθῆ καλῶς ἡ σημασία τῶν λόγων τούτων τοῦ Th. Huffner, πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ σημερινὴ τιμὴ τοῦ ἀργύρου πλησιάζει σχεδὸν εἰς τὸ ἥμισυ τῆς τότε τιμῆς.

Πιθανὸν εἶναι, ὅτι αἱ παρατηρήσεις αὗται θά ταράξουν πάλιν τὰ νεῦρα τοῦ συντάκτου τῆς πρὸς ἐμὲ ἀπαντήσεως· ἀλλ' ὅστις θά σκεφθῆ σοβαρῶς νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκμετάλλευσιν ταύτην, βεβαίως θά μελετήσῃ αὐτὴν πρῶτον ἐπισταμένως, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰς ἐκθέσεις τῶν μέχρι τοῦδε ἀποσταλέντων ἐκεῖ μηχανικῶν καὶ ἡ ταραχὴ αὕτη εἶναι τοσοῦτον ὀλιγώτερον δικαιολογημένη, καθ' ὅσον οὐδεὶς μεταλλειολόγος δύναται νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἡ ἀνεύρεσις πλουσιωτέρων κοιτῶν, ἢ αἱ μέχρι τοῦδε γνωσταί, εἶναι καθ' ὀλοκληρίαν ἀδύνατος.

Ἄλλο τὸ ζήτημα, ἐὰν ἡ βαρυτίνη δὲν ἔπρεπε νὰ δοθῆ πρὸς ἐκμετάλλευσιν διὰ δημοπρασίας· διὰ τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἐξέθηκα ἀνωτέρω, βεβαίως δὲν ἔπρεπε νὰ συμβουλευθῆ τις τὸ Κράτος νὰ ἀναλάβῃ αὐτὸ τὴν ἐκμετάλλευσιν ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διὰ δημοπρασίας ἐκμεταλλεύσεως πολὺ προτιμώτερον, νομίζω, θά ἦτο τὸ σύστημα τῆς παραχωρήσεως δικαιώματος κυριότητος καὶ ἐκμεταλλεύσεως σύμφωνα

πρὸς τὸ νομοσχέδιον. ὅπερ εἶχεν ὑποβληθῆ εἰς τὴν Βουλὴν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1902· τὸ νομοσχέδιον τοῦτο συντεταγμένον ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν βαρυτίνην, εἶχε τοῦτο τὸ ἐξαιρετικὸν πλεονέκτημα, ὅτι ἐλάμβανε ὑπ' ὄψιν τὴν ἰδιόρρυθμον φύσιν τοῦ μεταλλεύματος τούτου καὶ ἐν ᾧ ἐξησφάλιζε διὰ τὸ δημόσιον ἀρκετὸν κέρδος, ἐν περιπτώσει ἀνευρέσεως πλουσιωτέρων κοιτῶν, δὲν ἐδέσμευεν ὅμως καὶ τὸν ἐκμεταλλεῦτην διὰ παραλόγων καὶ μὴ οὐσιωδῶς ἐπικερδῶν δι' αὐτὸν ὄρων.

Ὁ Th. Huffner, εἶναι ἀληθῆς, ὑπέδειξε ἐν τὴν Κυβέρνησιν τὴν ἀπ' εὐθείας ὑπ' αὐτῆς ἀνάληψιν τοῦ ἔργου· ἐν τούτοις δὲν ἐλησμόνησε καὶ οὗτος νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι «. . . ἐὰν παρ' ἐλπίδα ἢ ἐν Τριάδες ἐξόρυξις δὲν παράσῃ τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, τότε θά ἦτο ἄριστον, τὸ ἐνταῦθα μετάλλευμα ὡς καὶ τὰ λοιπά, νὰ παραχωρηθῶσιν εἰς τινὰ ἐγχώριον, εἰ δυνατόν, ἔταιρείαν, ἐπὶ μακρότερον χρόνον».

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐτινίσθησαν, ἐλπίζω, ἀρκούντως δύο σημεῖα κατ' ἐξοχὴν προκειμένου περὶ τῆς βαρυτίνης· πρῶτον μὲν ὅτι ἡ ορυκτολογικὴ φύσις αὐτῆς δὲν εἶναι καθ' ὅλα τὰ σημεῖα τελείως διευκρινησμένη· δεύτερον δέ, ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὅτι, καθὼς ἐξάγεται ἐκ τῶν μελετῶν τῶν εἰς Μῆλον ἀποσταλέντων μὴ φαντασιοπλήκτων δὲ μηχανικῶν, δὲν πρόκειται περὶ μεταλλεύματος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀξία δύναται νὰ βεβαιωθῆ ὡς ἀνερχομένη εἰς ἑκατομμύρια ὅλα καὶ τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἐξαγάγῃ τις ἐκεῖθεν ἄνευ περαιτέρω διατυπώσεων καὶ μετὰ κολοσσιαίων κερδῶν. Ἀφοῦ οἱ τότε μελετήσαντες τὸ ζήτημα συνιστοῦν προσοχὴν περὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν καὶ δὲν μᾶς παρέχουν οὐδεμίαν ἐγγύησιν περὶ μεγάλων κερδῶν, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ γείνη τοῦτο σήμερον, ὑπὸ τὴν μικρὰν ἀγοραίαν τιμὴν τοῦ ἀργύρου.

Ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς βαρυτίνης θέλει προσοχὴν, πρέπει δὲ νὰ δοθῆ «μεγάλῃ ἀλλὰ λελογισμένη ἐλευθερία εἰς τοὺς ἐπιχειρηματίας καὶ νὰ μὴ δεσμευθοῦν αἱ χεῖρες αὐτῶν», ὅπως πολὺ ὀρθῶς παρετήρει πρὸ ἐτῶν ὁ Α Κορδέλλας, διὰ νὰ μὴ ἀποτύχῃ μία ἐπιχείρησις, ἢ ὁποία ὑπὸ συνθήκας δύναται νὰ δώσῃ ἀρκετὰ κέρδη καὶ εἰς τὸ δημόσιον καὶ εἰς τὸν ἐκμεταλλεῦτην, καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει ἀκόμη δὲν ἀνευρεθοῦν πλουσιώτερα κοιτάσματα.

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 12 Ἀπριλίου 1911.

ΚΩΝΣΤ. Α ΚΤΕΝΑΣ

Ἐφηγητῆς τῆς Ὀρυκτολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.